

Vergaderjaar 2020–2021

35 570 B

Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2021

Nr. 25

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 juli 2021

Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werk ik sinds 2019 aan een nieuw verdeelmodel voor de algemene uitkering van het gemeentefonds.¹

Op 2 februari jl.² stuurde ik u, mede namens mijn medefondsbeheerder de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst, de adviesaanvraag over het verdeelvoorstel voor de verdeling van het gemeentefonds aan de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Dit verdeelvoorstel leidde tot diverse reacties van gemeenten, het tussenbericht van de ROB en ook uw Kamer heeft over het voorstel vragen gesteld. Op 9 april jl. informeerde ik u dat de fondsbeheerders het verdeelvoorstel, naar aanleiding van de ontvangen reacties, opnieuw tegen het licht wilden houden.³ De verschillende reacties zijn de afgelopen periode in nauwe samenwerking met VNG betrokken bij een nadere analyse. Deze nadere analyse en de actualisatie van de verdeling van 2017 naar 2019 leidt tot een aangepast verdeelvoorstel. Het aangepaste voorstel en de antwoorden op het tussenbericht leg ik nu opnieuw aan de ROB voor⁴. Tegelijk vraag ik de VNG om haar reactie. U treft de brieven aan de ROB en de VNG als bijlage bij deze brief aan⁵.

Hieronder informeer ik u over het belang van een nieuw verdeelmodel, de randvoorwaarden bij het nieuwe verdeelmodel en wat er nodig is ten bate van de balans tussen bestuurlijke en financiële verhoudingen.

¹ Kamerstuk 35 300 B, nr. 5

² Kamerstuk 35 570 B, nr. 16

³ Kamerstuk 35 570 B, nr. 18

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Waarom een nieuw verdeelmodel?

De verdeling van de middelen in het sociaal domein is de belangrijkste aanleiding voor het herijken van de bestaande verdeling. De bestaande verdeling in het sociaal domein is nog gebaseerd op de situatie van voor de decentralisaties, waardoor sommige achterliggende aannames zijn achterhaald. Ook zijn onderdelen al langere tijd niet herijkt, zoals de mate waarin gemeenten eigen inkomsten kunnen gebruiken om hun kosten te dekken. Daarnaast is het verdeelmodel door de stapeling van afzonderlijke verdeelkeuzes in de afgelopen twintig jaar erg ingewikkeld en ondoorzichtig geworden.

Invoering van het verdeelvoorstel

De fondsbeheerders zijn de ROB en gemeenten erkentelijk voor hun inbreng; de verbeteringen dragen bij aan de uitlegbaarheid van het model, waaronder de herverdeeleeffecten (voornamelijk in het sociaal domein) en in de wijze waarop eigen inkomsten van gemeenten in de verdeling zijn meegenomen.

Het verdeelvoorstel wordt op 1 januari 2023 ingevoerd met de volgende randvoorwaarden:

- De nieuwe verdeling wordt stap voor stap ingevoerd, zodat gemeenten voldoende tijd hebben om zich aan de nieuwe financiële situatie aan te passen. Gezien al de ontwikkelingen in de gemeentelijke financiën, kiezen de fondsbeheerders ervoor de herverdeeleeffecten te maximaleren op € 60 per inwoner over een periode van vier jaar, oftewel € 15 per inwoner per jaar. Dit geldt zowel voor gemeenten met een negatief herverdeeleeffect als voor gemeenten met een positief herverdeeleeffect.
- De ontwikkeling van de kosten van gemeenten en de invloed daarvan op de verdeling wordt nauwgezet in de gaten gehouden. Als opvallende effecten optreden, voeren de fondsbeheerders onderzoek uit naar verdere verbetering van het model. Vier jaar na invoering (per 1 januari 2027) zal bekeken worden of bijstelling van de verdeling nodig is.

Samenhang met de bestuurlijke en financiële verhoudingen

De fondsbeheerders begrijpen dat de effecten van de nieuwe verdeling landen in een context waarin veel gemeenten krapte ervaren in hun begrotingen en er discussie loopt over de omvang van het beschikbare budget. En over de vraag of je van gemeenten kunt verwachten dat ze herverdeeleeffecten op kunnen vangen. Deze discussies lopen door het vraagstuk van een goede verdeling heen. Dat maakt niet alleen het gesprek over een nieuwe verdeling maar ook een goed bestuurlijk oordeel daarover een lastige opgave. Ook omdat voor sommige gemeenten nog steeds sprake is van stevige herverdeeleeffecten. Dat neemt niet weg dat de fondsbeheerders vinden dat het herziene voorstel een sterke verbetering is ten opzichte van het huidige model, omdat het een groot deel van de knelpunten en de geconstateerde ongelijkheid oplost. Uiteraard blijf ik, zoals ik hierboven ook al aangaf, de ontwikkeling van de financiële positie van gemeenten en de gevolgen van invoering van de nieuwe verdeling zeer nauw volgen.⁶

Het is aan een volgend kabinet om te besluiten over de invoering van het nieuwe verdeelmodel voor het gemeentefonds. Het gemeentefonds is één van de onderdelen van de financieel-bestuurlijke verhoudingen. Andere

⁶ Zie mijn brief van 15 april (Kamerstuk 35 570 B, nr. 19) in combinatie met het periodiek onderhoud dat regulier wordt uitgevoerd.

elementen zijn onder meer de indexering (de normeringssystematiek)⁷, het eigen belastinggebied^{8, 9} en de vorm waarin middelen worden uitgekeerd (het uitkeringsstelsel). De fondsbeheerders vinden het wenselijk dat een volgend kabinet niet alleen afspraken maakt over de herziene verdeling van het gemeentefonds, maar ook afspraken met medeoverheden maakt over de breedte van de financieel-bestuurlijke verhoudingen.

Aanpassing van het verdeelmodel is, naast goede afspraken over de financiële en bestuurlijke verhoudingen, noodzakelijk, opdat ook in de toekomst taken en middelen op gemeentelijk niveau met elkaar in balans zijn. Alleen dan kunnen gemeenten hun verantwoordelijkheden en taken ook daadwerkelijk oppakken en uitvoeren. De fondsbeheerders hopen dat het model dat nu voorligt hier een bijdrage aan kan leveren.

Tot slot

Na ontvangst van de adviezen van de ROB en de VNG informeer ik u over de vervolgstappen op weg naar de invoering van de nieuwe verdeling. Ik verwacht het eindadvies van de ROB medio september. Na ontvangst van het advies beantwoord ik ook de nog openstaande vragen van uw Kamer.¹⁰

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

⁷ Kamerstuk 35 570 B, nr. 10

⁸ Kamerstuk 32 140, nr. 71

⁹ Kamerstuk 35 570 C, nr. 5

¹⁰ Vragen van de leden Kuiken en Nijboer (2021Z02185 – ingezonden 3 februari 2021) en de vragen van de leden Van Dijk en Kuiken (2021Z02654 – ingezonden 9 februari 2021) en de inbreng verslag schriftelijk overleg van 18 februari 2021 (2021D07555)